

Роль держави в переході до інформаційного суспільства: зарубіжний та вітчизняний досвід.

Поступальний розвиток людської цивілізації характеризується постійними трансформаціями в політичній, економічній, технологічній, культурній та інших сферах. Як наслідок наукою вироблено значну кількість методологій періодизації суспільного розвитку які базуються на різних ключових принципах. До основних з них відносяться: марксистська теорія суспільно – економічних формацій; теорія цивілізацій, розроблена А.Дж. Тойнбі; концепція “осьового часу” К.Ясперса; циклічна модель О.Шпенглера; трьохетапна класифікація Л.Моргана. Вітчизняні вчені Е. Афонін, О. Бандурка, А. Мартинов розробили восьмиступеневу систему періодизації суспільного розвитку на основі епохальних циклів [1,с.187-193], а Ю. Павленко пропонує в якості методологічної основи теорії цивілізаційного процесу три основні принципи: стадійність, полілінійність та цивілізаційну унікальність [2,с.339]. В історичній науці загальноприйнятим є хронологічний поділ розвитку людства на античні, середньовічні, нові та новітні часи. Крім цього в системі суспільних наук традиційно виділяють окремі періоди історії за якоюсь ключовою ознакою – епоха Відродження, етап буржуазних революцій, період “холодної війни” тощо. Показовим в цьому плані є ХХ століття, яке внаслідок ряду соціальних та технічних трансформацій характеризується як доба електрики, індустріалізації, атомної енергії, кібернетики, революцій, світових воєн, розпаду імперій, переділу світу і формування сучасної геополітичної системи, локальних воєн і контрреволюцій [3, с. 40].

Глобальні зміни, які відбулися в світі за останні десятиліття, активізували наукові дослідження об'єктом яких є

сучасна стадія розвитку суспільства. Сьогодні тільки на Заході нараховується близько 75 концепцій та теорій, які намагаються проаналізувати ключові основи сучасного соціуму [4,с.12]. Як наслідок, сучасний період суспільного розвитку отримав різні назви: космічна та інформаційна доба, ера електроніки, постісторія, постмодерніті, період науково-технічної революції, постринкове, технотронне, пост капіталістичне, електронно цифрове, постіндустріальне, інформаційне суспільство.

На сьогодні актуальність наукової ідентифікації сучасного періоду суспільного розвитку значно зросла і набула практичного значення, оскільки на даний час держава володіє досить потужними механізмами впливу на суспільні процеси. У зв'язку з цим усвідомлення сутнісних ознак поточного етапу розвитку цивілізації дає можливість використати владні механізми для прискорення соціального прогресу, усунення або пом'якшення негативних соціальних наслідків. При цьому початковим етапом цього процесу є офіційне визнання на державному рівні ідеології того чи іншого напрямку суспільного розвитку.

Незважаючи на вищезазначену різноманітність поглядів на сучасний соціум, можна стверджувати, що на сьогодні офіційно визнаною в багатьох країнах світу є теорія інформаційного суспільства. Про це свідчить той факт, що одним із напрямків політики багатьох країн світу є побудова інформаційного суспільства. Першість в цьому процесі належить Японії, яка вже кілька десятиліть вживає активних заходів щодо розвитку інформаційного суспільства. На державному рівні розроблені і реалізуються концепції інформаційного суспільства в США, Великобританії, Канаді, Франції, Італії, ФРН та інших країнах.

Аналогічні процеси відбуваються в європейських організаціях. Так, за розпорядженням Європейської Ради, Комісія Європейських співтовариств підготувала документ під назвою "Розвиток, конкурентоспроможність та зайнятість – виклик шляхи в 21-е століття", який був розглянутий на грудневій 1993 року сесії Європейської Ради в Брюсселі. На сесії також значну увагу було приділено аналізу розвитку інформаційних технологій і прийнято рішення про підготовку спеціального дослідження про

інформаційне суспільство та створення групи по підготовці цього дослідження яку очолив комісар Європейського Союзу в справах промисловості, інформаційних технологій та телекомунікацій, доктор Мартін Бангеманн. Результатом роботи авторського колективу, до якого входило двадцять фахівців, було оголошення в червні 1994 року на острові Корфу стратегічного документу - "Рекомендації Раді Європи: Європа і глобальне інформаційне суспільство", які увійшли в історію як "доповідь Бангеманна". В подальшому Європейським Союзом було підготовлено ще ряд документів - "Європейський шлях в інформаційне суспільство - план дій", так звана "Зелена книга" - "Робота та життя в інформаційному суспільстві" та інші.

Значна увага розвитку інформаційного суспільства приділяється в пострадянських країн. Зокрема, в Російській Федерації у 1997 році були проведені парламентські слухання присвячені проблемам інформаційного суспільства та розроблена доктрина розвитку інформаційного суспільства.

В Україні на офіційному рівні вперше про необхідність побудови інформаційного суспільства було проголошено в програмі інтеграції України до Європейського Союзу і визначено коротко - середньо - та довгострокові пріоритети в цій галузі. Ідеологічні основи побудови інформаційного суспільства в Україні закріплені в посланні президента України до Верховної Ради "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 - 2011 роки", в якому зазначалось, що європейський вибір України - це рух до стандартів реальної демократії, інформаційного суспільства, соціально орієнтованого ринкового господарства, базованого на засадах верховенства права й забезпечення прав та свобод людини і громадянина [5].

Державні заходи щодо побудови інформаційного суспільства передбачені в програмі діяльності Кабінету Міністрів України, яка задекларувала, що основною метою державної політики у розбудові інформаційного суспільства є створення умов для підвищення рівня інформаційного забезпечення особи та суспільства; використання інформаційно-телекомунікаційних

технологій для розвитку освіти, охорони здоров'я, науки, культури та інших сфер суспільного життя, діяльності суб'єктів господарювання, розвитку інформаційної інфраструктури. При цьому ключовими завданнями уряду України є формування та здійснення державної політики з активної розбудови інформаційного суспільства; розвиток і вдосконалення системи гарантування інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки держави, запобігання злочинам у сфері інформаційних технологій; розбудова інформаційного суспільства шляхом розвитку інформаційних технологій та інфраструктури телекомунікацій, доступу до національних інформаційних ресурсів та ресурсів глобальних комп'ютерних мереж, завершення формування його інституціональної та організаційної основи. Головними діями в цій галузі є прийняття та реалізація нормативно-правових актів у сфері інформаційних технологій та телекомунікацій; забезпечення виконання галузевих та регіональних проектів інформатизації лише у межах Національної програми інформатизації, достатнього фінансування та першочергової реалізації найактуальніших з них; створення та впровадження першої черги електронної інформаційної системи "Електронний Уряд України", включаючи єдиний веб-портал органів державної влади; розроблення і виконання державних програм розвитку українського сегмента мережі Інтернет та телекомунікацій, інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів та комп'ютеризації сільських шкіл; створення та впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи органів державної влади для підвищення оперативності інформаційної взаємодії між ними; впровадження системи електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису [6].

З метою виконання вищезазначеної програми діяльності Кабінету Міністрів прийнято ряд нормативних актів. Так, в постанові N 208 від 24 лютого 2003 р. "Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "електронний уряд" зазначається, що одним з пріоритетних завдань щодо розвитку інформаційного суспільства є надання громадянам та юридичним

особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи "Електронний Уряд", яка забезпечує інформаційну взаємодію органів виконавчої влади між собою, з громадянами та юридичними особами на основі сучасних інформаційних технологій. Урядом розроблено систему заходів щодо її створення, які повинні реалізуватися протягом 2003 – 2005 років [7].

В процесі становлення інформаційного суспільства особлива роль належить сфері освіти та науки, розвиток яких повинен базуватись на новій, постіндустріальній парадигмі. Так, в Указі Президента України "Про Національну доктрину розвитку освіти" зазначається, що саме перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства зумовлює розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем [8].

Таким чином сьогодні в Україні на державному рівні зроблено тільки перші кроки в галузі становлення інформаційного суспільства. Для подальшого його становлення необхідна нормативно закріплена системна і послідовна державна політика. Важливим етапом процесу державного регулювання процесами переходу до інформаційного суспільства буде участь України у Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства. З цією метою Кабінет Міністрів України утворив Національний підготовчий комітет із забезпечення участі України у Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства та дав доручення Державному комітетові зв'язку та інформатизації разом з іншими заінтересованими органами виконавчої влади розробити заходи з підготовки до участі України у Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства.

Список літератури

1. Афонін Е.А., Бандурка О.М., Мартинов А.Ю. Суспільний розвиток від Різдва Христового.- К.: Парлам. вид – во, 2000. 312 .
2. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Навчальний посібник. К. – 1996. – 341с.
3. Бачило И.Л. Потенциал законодательства в процессах становления информационного общества // Информационное общество. – 1999. – № 3. – с. 40 - 45.
4. Цвылев Р.И. Постиндустриальное развитие. Уроки для России. – М.: Наука, 1996. – 206 с.
5. Урядовий кур'єр. – 2002. – 6 квітня. – N 106.
6. Офіційний вісник України. – 2003. – N 9. – ст. 378.
7. Офіційний вісник України . – 2003. – № 9. – ст. 378.
8. Офіційний вісник України. – 2002. – N 16. – ст. 860.

А. Барвинский
Сумской государственной университет

НОВАЯ ИДЕОЛОГИЯ ДЛЯ НОВОЙ УКРАИНЫ

Вспомним, в конце 80-х годов предложения экономистов о необходимости ориентации на рыночную экономику вызвали большой энтузиазм в обществе. Тогда в головах многих теоретиков господствовала не вполне осознанная догма: дай человеку свободу экономических действий – и он тут же начнёт создавать промышленные предприятия, крупные и мелкие, чтобы выдавать продукцию и развивать производство. Но вскоре обнаружилось, что взятые вне конкретной социальной реальности, в целом прекрасные, апробированные на западном опыте идеи, в нашей стране не заработали. Практика показала: самое незначительное послабление – и у нас возникают квазирыночные отношения: